

Ο αθλητισμός στην υπηρεσία της πολιτικής: Ελληνοτουρκικές αθλητικές συναντήσεις κατά τη μεταπολεμική περίοδο (1945 - 1955)

Ανέστης Γιαννακόπουλος

Περίληψη

Σκοπός της μελέτης ήταν να διερευνηθεί αν και κατά πόσο οι αθλητικές συναντήσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας λειτούργησαν ως εργαλείο πολιτικής και διπλωματικής προσέγγισης στη μεταπολεμική εποχή. Πηγές της μελέτης ήταν άρθρα πολιτικών και αθλητικών εφημερίδων της εποχής και σχετικά άρθρα δημοσιευμένα σε διεθνή περιοδικά. Η περίοδος 1945-1955 έχει χαρακτηριστεί ως εποχή ήρεμων και φιλικών ελληνοτουρκικών σχέσεων, όπου ανελήφθησαν από τους πολιτικούς και των δύο χωρών πρωτοβουλίες για την ελληνοτουρκική προσέγγιση. Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι ελληνικές κυβερνήσεις υπό την ηγεσία του Πλαστήρα και του Τσαλδάρη κατέβαλαν προσπάθειες για την εξομάλυνση των σχέσεων με τη γειτονική Τουρκία. Η παρούσα μελέτη διερευνά τις ελληνοτουρκικές αθλητικές συναντήσεις την περίοδο 1945-1955. Η ανάλυση των δεδομένων αποκάλυψε ότι, παράλληλα με τις πολιτικές πρωτοβουλίες, ο αθλητισμός αξιοποιήθηκε ως μέσο χαμηλής πολιτικής και συνδετικός κρίκος για τη διατήρηση και την ενίσχυση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Κατά την προαναφερόμενη περίοδο, 1945-1955, διοργανώθηκαν αγώνες ποδοσφαίρου, μπάσκετ, στίβου, κολυμβητικοί και σκοπευτικοί σε μεγάλες πόλεις των δύο χωρών με ανταποδοτικό χαρακτήρα. Μέσω του αθλητισμού φαίνεται ότι επιχειρήθηκε επαναπροσέγγιση των δύο χωρών και απομάκρυνση από ιστορικά – πολιτικά γεγονότα που πλήγωσαν τους λαούς. Ένα ιδιαίτερα σοβαρό γεγονός, τα Σεπτεμβριανά του 1955, σηματοδότησε το τέλος της σύντομης περιόδου ομαλότητας στις ελληνοτουρκικές σχέσεις.

Λέξεις κλειδιά: αθλητικοί αγώνες, αντιπαλότητα, κουλτούρα, επικοινωνία

1. Εισαγωγή

Ο αθλητισμός, φαίνεται να «διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στις διεθνείς σχέσεις μεταξύ των κρατών» (Heinemann, 1990, σελ. 205). Συμβάλλει στη διαμόρφωση αντιλήψεων «γύρω από ζητήματα όπως η ισχύς, οι αντιπαραθέσεις, η συνεργασία, η ηγεμονία, η επιρροή, οι οικονομικές δυνατότητες, οι νομικοί περιορισμοί και η λειτουργία διεθνών οργανισμών» (Happel & Kramer, 1984, σελ. 149).

Η πολιτική και ο αθλητισμός αποτελούν δύο κοινωνικές λειτουργίες που συνυπάρχουν και αλληλοσυμπληρώνονται, υποστηρίζοντας η μία την άλλη. Αυτή η αμοιβαία υποστήριξη προκύπτει από τα «κοινά συμφέροντα και τις εξυπηρετήσεις που προκύπτουν από τη συνεργασία των εμπλεκόμενων ατόμων, με στόχο την επίτευξη κοινών επιδιώξεων» (Τζουμάκα, 2005, σελ. 25). Η φύση του αθλητισμού ως κοινωνικής πρακτικής τόσο μεταξύ ατόμων όσο και κρατών ενισχύει την αναμφισβήτητη σύνδεση μεταξύ αθλητισμού και πολιτικής. Ο αθλητισμός δεν είναι απλώς ένα εργαλείο ψυχαγωγίας, αλλά ένας ισχυρός μοχλός που μπορεί να ενισχύσει την εικόνα των χωρών, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Η σύνδεση του αθλητισμού με την πολιτική δίδει τη δυνατότητα ενίσχυσης της διπλωματίας και της διεθνούς συνεργασίας. Έτσι «ο αθλητισμός, ως μια ήπια δύναμη, μπορεί να θεωρηθεί ως εργαλείο εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής των κρατών» (Cha, 2009, σελ. 11).

Στη σύγχρονη εποχή ο αθλητισμός, εκτός από πολιτισμικό αγαθό, αποτελεί σημαντικό κοινωνικό θεσμό και έχει σημαντικές οικονομικές και πολιτικές διαστάσεις. Η σύσφιξη των διεθνών σχέσεων, σε συνδυασμό με την μεγάλη απήχηση του αθλητισμού στο ευρύ κοινό, έχει οδηγήσει στη δημιουργία νέων αθλητικών συνεργασιών και επαγγελματικών σχέσεων όχι μόνο σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο αλλά σε παγκόσμιο πλέον επίπεδο. Με αυτή τη θεωρητική προσέγγιση μπορούμε να ανιχνεύσουμε τις σχέσεις που δημιουργούνται, αναπτύσσονται ή διαταράσσονται μεταξύ αθλητισμού και κοινωνιών (Leahey, 2003).

Σε έναν κόσμο που πλήττεται από πολύπλευρες προκλήσεις και συγκρούσεις, ο αθλητισμός, ως αναπόσπαστο μέρος του πολιτισμού, θα μπορούσε ίσως να συμβάλει στην υπέρβαση των διαφορών και στη βελτίωση των διεθνών σχέσεων.

Οι σχέσεις Ελλάδας–Τουρκίας και το παράδοξο της συνεχιζόμενης αντιπαλότητας θεωρούνται μία από τις κλασικές περιπτώσεις μακροχρόνιας αντιπαραθέσεως μεταξύ «αντίπαλων δυνάδων» (Ηρακλείδης, 2007, σελ. 21). Οι απαρχές αυτής της σύγκρουσης είναι δύσκολο να εντοπιστούν και υπάρχουν διάφορες θεωρίες για το ιστορικό εκείνο σημείο που «αποτέλεσε την αφετηρία της ελληνοτουρκικής

αντιπαράθεσης χωρίς επιστροφή» (Ηρακλείδης, 2007, σελ. 65).

2. Μεθοδολογικό πλαίσιο

Ο σκοπός της μελέτης ήταν να διερευνήσει κατά πόσο οι αθλητικές συναντήσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας λειτούργησαν ως εργαλείο πολιτικής και διπλωματικής προσέγγισης στη μεταπολεμική εποχή (1945-1955).

Γενικές πηγές που χρησιμοποιήθηκαν ήταν άρθρα εφημερίδων της εποχής, όπως: *Εμπρός*, *Ελευθερία*, *Ηχώ & Αθλητική Φωνή*, που συχνά κάλυπταν αθλητικές διοργανώσεις και κάποιες φορές τις πολιτικές τους προεκτάσεις. Επίσης μελετήθηκαν άρθρα που δημοσιεύτηκαν σε διεθνή περιοδικά, τα οποία αναφέρονταν στις ελληνοτουρκικές αθλητικές συναντήσεις και ανέδειξαν τη σημασία τους για τις διμερείς σχέσεις και το ρόλο του αθλητισμού στην πολιτική συνεργασία μεταξύ κρατών.

Η ερευνητική αυτή εργασία κλήθηκε να απαντήσει στα παρακάτω ερωτήματα: α) Πώς χρησιμοποιήθηκαν οι αθλητικές συναντήσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας ως μέσο διπλωματίας και πολιτικής προσέγγισης κατά τη μεταπολεμική περίοδο 1945-1955; β) Ποιες ήταν οι βασικές πολιτικές και κοινωνικές προκλήσεις που αντιμετώπισαν οι ελληνοτουρκικές αθλητικές διοργανώσεις την μεταπολεμική περίοδο 1945-1955; γ) Ποιοι ήταν οι σημαντικότεροι αθλητικοί αγώνες και εκδηλώσεις που συνέβαλαν στην ανάπτυξη των ελληνοτουρκικών σχέσεων;

Μέσω των παραπάνω πηγών διερευνήθηκε ο τρόπος παρουσίασης των αθλητικών συναντήσεων και η σύνδεσή τους με τις πολιτικές εξελίξεις της εποχής. Η μελέτη εμπλουτίστηκε περαιτέρω με δευτερογενή έρευνα μέσα από την ανασκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, τόσο σε ελληνικές όσο και σε διεθνείς πηγές, που εξετάζουν τις ελληνοτουρκικές σχέσεις τη μεταπολεμική περίοδο 1945-1955, αλλά και τον ρόλο του αθλητισμού ως διπλωματικού εργαλείου.

3. Ιστορικό πλαίσιο

Η λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου το 1945, βρήκε την Ελλάδα και την Τουρκία στην αρχή μιας νέας φάσης προσέγγισης.¹ Η Ελλάδα βρισκόταν τότε βυθισμένη στη δίνη του εμφυλίου πολέμου και «αντιμετώπιζε απειλές στα βόρεια σύνορά της, ενώ η Τουρκία απειλούνταν ευθέως από τη Σοβιετική Ένωση» (Αλεξανδρής, 1991,

¹ Για την παλαιότερη φάση των Ελληνοτουρκικών σχέσεων και τη σύνδεσή της με τον αθλητισμό, βλ. Albanidis & Giannakopoulos, 2021, σελ. 24.

σελ. 111). Ο ισχυρός ξένος παράγοντας για την ελληνική πολιτική, κατά τον 19ο και το πρώτο μισό του 20ού αιώνα, ήταν η Μεγάλη Βρετανία, η οποία εξουθενωμένη οικονομικά και εξαντλημένη από τα περίπλοκα αποικιακά προβλήματα που αντιμετώπιζε στην Ινδία και την Παλαιστίνη, ενημέρωσε την Ουάσιγκτον πως δεν θα μπορούσε πια να συνδράμει τις κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας. Έτσι, από το 1947, με τη διακήρυξη του δόγματος Truman, τη Βρετανία διαδέχτηκαν οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ), οι οποίες ανέλαβαν τον ρόλο της «προστάτιδας χώρας» για Ελλάδα και Τουρκία, που κινδύνευαν είτε άμεσα από την ΕΣΣΔ είτε έμμεσα από την ενδεχόμενη επέκταση του κομμουνισμού (Μούτσογλου, 2000, σελ. 39). Από το καλοκαίρι του 1946, οι ΗΠΑ υιοθέτησαν την παραδοσιακή αγγλική πολιτική στην Εγγύς Ανατολή, θεωρώντας την Ελλάδα και την Τουρκία ως μια ενιαία αμυντική μονάδα, έναντι της ΕΣΣΔ. Στις 12 Μαρτίου 1947, ο Αμερικανός πρόεδρος, εξήγγειλε σε λόγο του στο Κογκρέσο το δόγμα Truman, δεσμευόμενος για παροχή οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας προς τις δύο χώρες. Δεσμεύτηκε, παράλληλα, να υποστηρίξει την εδαφική τους ακεραιότητα «με απώτερο σκοπό ο ελληνοτουρκικός χώρος να μετατραπεί σε προπύργιο του αμυντικού σχεδιασμού του δυτικού κόσμου από την ΕΣΣΔ – κομμουνισμό» (Χατζηβασιλείου, 2001, σελ. 97).

Ήταν ευρύτατα διαδεδομένη η αντίληψη ότι η υποστήριξη των ΗΠΑ προς την Ελλάδα αποτελούσε προϋπόθεση επιβίωσης κάθε μετεμφυλιακής κυβέρνησης και ιδιαίτερα των ασθενών κυβερνήσεων που αναδείχθηκαν στο διάστημα 1947-1952. Ένα σημαντικό στοιχείο για την κατανόηση της στάσης της Ελλάδας, από το 1947 ως το 1952, είναι ότι στο διάστημα αυτό το 89% των κρατικών δαπανών της χώρας καλυπτόταν από την αμερικανική οικονομική βοήθεια (σχέδιο Μάρσαλ)² με αποτέλεσμα οι ΗΠΑ «να εξασφαλίσουν μεγάλα περιθώρια άσκησης πολιτικών πιέσεων και επιρροής, στους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων της Αθήνας» (Αλιβιζάτος, 1986, σελ. 525).

Ένα θετικό επακόλουθο της αμερικανικής επιρροής και του Ψυχρού Πολέμου ήταν η εκ νέου εδραίωση της ελληνοτουρκικής φιλίας. Η προσέγγιση Άγκυρας - Αθήνας και ο ρόλος της Ουάσιγκτον σε αυτή την πολιτική φάνηκε ξεκάθαρα στην περίπτωση της εκλογής του Πατριάρχη Αθηναγόρα στον Οικουμενικό θρόνο (κατά

² Το αποκαλούμενο Πρόγραμμα Οικονομικής Ανόρθωσης ξεκίνησε το 1947 και έληξε το 1952 και αφορούσε όχι μόνο την Ελλάδα αλλά και την Τουρκία. Άλλωστε λίγο πριν από τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και συγκεκριμένα στις 23 Φεβρουαρίου 1945, η Τουρκία προχώρησε στην επίσημη κήρυξη του πολέμου ενάντια στον Άξονα και στις 27 υπέγραψε τη διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών. Αυτές οι κινήσεις στο τέλος του πολέμου λειτούργησαν ως δικλείδες ασφαλείας για τη χώρα και για τη θέση της στο πλευρό της Δύσης κατά τη μεταπολεμική περίοδο.

κόσμον Αριστοκλή Σπύρου), ο οποίος ήταν Αρχιεπίσκοπος Βορείου Αμερικής από το 1931. «Η θετική στάση που κράτησε την ίδια περίοδο η Τουρκία, έναντι του Πατριαρχείου, υπήρξε αποτέλεσμα και της πίεσης που ασκούσε η Μόσχα για την αναγνώριση του Ρώσου Πατριάρχη ως Οικουμενικού. Την ανάμιξη των ΗΠΑ καταδεικνύει και η άφιξη του Αθηναγόρα στην Κωνσταντινούπολη από τις ΗΠΑ, στα τέλη Ιανουαρίου 1949, με το προσωπικό αεροπλάνο του προέδρου Truman. Ο νεοεκλεγέντας Πατριάρχης, εξέφρασε την αφοσίωσή του προς τον Τούρκο Πρόεδρο İnönü και στον τουρκικό λαό» (Σαριόγλου, 2004, σελ. 152).

Η Τουρκία, με την άνοδο στην εξουσία του Δημοκρατικού κόμματος το 1950 και του Adnan Menderes, επεδίωξε την άμεση βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Έτσι, ξεκίνησε μια περίοδος συναντήσεων και ανταλλαγής επισκέψεων σε ανώτατο επίπεδο ανάμεσα στις πολιτειακές αρχές των δύο χωρών. Οι δύο χώρες αποφάσισαν την αμοιβαία κατάργηση των θεωρήσεων διαβατηρίων, ενώ μάλιστα, ο Τούρκος πρωθυπουργός Menderes δεν απέρριψε την πρόταση του Έλληνα πρωθυπουργού Νικολάου Πλαστήρα για μια «ελληνοτουρκική ένωση» με κοινό στόχο την προστασία από τον «βορειοανατολικό εχθρό». Τελικά, «το Φεβρουάριο του 1952 το Βαλκανικό Σύμφωνο» (Σβολόπουλος, 1972, σελ. 26) ακυρώθηκε και το ζήτημα της Κύπρου άρχισε να προβάλλει απειλητικά για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και για την περιοχή γενικά. Η ανάρρηση στον πατριαρχικό θρόνο του Αθηναγόρα και η έντονη εξωστρέφεια και δραστηριότητα που επέδειξε βοήθησαν, επίσης, τη στήριξη και προώθηση της ελληνοτουρκικής φιλίας. Ο ελληνισμός της Κωνσταντινούπολης, κατά τα έτη 1946-1954, γνώρισε μια εντυπωσιακή οικονομική, πολιτιστική και κοινοτική ανάπτυξη που αναθέρμανε το όνειρο του πατριάρχη³ για «μια μελλοντική ελληνοτουρκική ομοσπονδία» (Σεραφείμ, 2017, σελ. 189). Η ραγδαία αναθέρμανση των ελληνοτουρκικών σχέσεων την περίοδο 1950-1954 δεν ήταν παρά αποτέλεσμα της εναρμόνισης των δύο χωρών στα πλαίσια της στενότερης συνεργασίας των κρατών – μελών της Ατλαντικής Συμμαχίας.

Η ταυτόχρονη ένταξη της Ελλάδας και της Τουρκίας στο NATO τον Φεβρουάριο του 1952 είναι ένα σημαντικό γεγονός στην ιστορία των διεθνών σχέσεων, ειδικά στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. «Η ένταξη έγινε στο πλαίσιο του Ψυχρού Πολέμου, όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι σύμμαχοί τους επιδίωκαν να

³ Η ιδέα μιας ελληνοτουρκικής ομοσπονδίας έχει εμφανιστεί κατά καιρούς στη δημόσια συζήτηση ως μια οραματική πρόταση για τη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Μια τέτοια πρόταση είχε διατυπωθεί από τον Οικουμενικό Πατριάρχη Αθηναγόρα κατά τη διάρκεια της πατριαρχίας του (1948-1972). Ο Πατριάρχης Αθηναγόρας, γνωστός για τις ειρηνιστικές του θέσεις και την προσπάθεια προσέγγισης διαφορετικών λαών και θρησκειών, είχε αναφερθεί στην ιδέα μιας μελλοντικής ελληνοτουρκικής ομοσπονδίας ως μέσο προώθησης της ειρήνης, της συνεργασίας και της συμβίωσης μεταξύ των δύο λαών.

περιορίσουν την επιρροή της Σοβιετικής Ένωσης στην περιοχή» (Lampas & Filis, 2023, σελ. 38-54). Η Τουρκία, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, αποτελούσε ένα κρίσιμο σημείο για τον έλεγχο της Σοβιετικής απειλής, ενώ η Ελλάδα πρόσφερε ένα στρατηγικό προπύργιο στη νοτιοανατολική Ευρώπη. Η ένταξή τους στο NATO ενίσχυσε την ασφάλεια των δύο χωρών και δημιούργησε μια στρατηγική συνεργασία που διαρκεί μέχρι σήμερα, παρά τις εντάσεις που έχουν προκύψει κατά καιρούς. Αυτή η ένταξη αποτέλεσε ένα κομβικό σημείο στην ιστορία των σχέσεων Ελλάδας - Τουρκίας, καθώς οι δύο χώρες έγιναν σύμμαχοι εντός του ίδιου στρατιωτικού οργανισμού, παρά τις ιστορικές τους διαφορές.

Ένα πρώτο σημείο σύγκλισης, προ της ένταξης στο NATO, της ελληνικής με την τουρκική πολιτική υπήρξε ο πόλεμος της Κορέας. Η κορεατική σύγκρουση έδωσε την αίσθηση στη Δύση της ύπαρξης μιας σοβιετικής στρατηγικής επίθεσης παγκόσμιας κλίμακας, η οποία επεδίωκε τη διασφάλιση της παγκόσμιας κυριαρχίας από την ΕΣΣΔ. Αυτή «η κατάσταση προκάλεσε έντονους φόβους για πιθανές επιθέσεις από τα ανατολικά κράτη και στην Ευρώπη, ακολουθώντας το πρότυπο της Κορέας. Οι ανησυχίες αυτές ενίσχυσαν τη στρατηγική σκέψη στη Δύση, καθιστώντας επιτακτική την ανάγκη για ενιαία άμυνα και στρατηγικές συμμαχίες απέναντι στην αυξανόμενη σοβιετική απειλή» (Χατζηβασιλείου, 2001, σελ. 43).

Η Ελλάδα πρόσφερε βοήθεια και στήριξε την ιδέα μιας ελεύθερης Κορέας, απαλλαγμένης από τη σοβιετική επιρροή (Kim & Kuehn, 2022). Συμμετείχε δε ενεργά καθ' όλη τη διάρκεια του πολέμου μεταξύ 1950-1953 «με δύναμη ενισχυμένου τάγματος με 1000 άνδρες» (Κολόμβας, 2002, σελ. 605-606).

Ανάλογα έδρασε και η Τουρκία. Μόλις ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών δημιούργησε και απέστειλε διεθνές εκστρατευτικό σώμα για την Κορέα, «η Τουρκία ήταν από τις πρώτες χώρες που δήλωσαν πρόθυμες να συνεισφέρουν με στρατιωτικές δυνάμεις. Τελικά, η τουρκική κυβέρνηση απέστειλε 4.500 στρατιώτες στην περιοχή» (Πετρίδου, 2018, σελ. 289).

Κατά την περίοδο 1950-1954, το θετικό κλίμα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις επιβεβαιώθηκε, μεταξύ άλλων, από την απόφαση του υπουργικού συμβουλίου το 1951 να διαλύσει έναν τουρκικό σύλλογο στην Κωνσταντινούπολη που είχε δημιουργηθεί για το ζήτημα της Κύπρου. «Παράλληλα, η επιθυμία για εμβάθυνση της ελληνοτουρκικής φιλίας αποτυπώθηκε τόσο στις αυθόρμητες εκδηλώσεις του κόσμου όσο και στα ενθουσιώδη σχόλια του Τύπου σχετικά με τη σύντομη επίσκεψη του βασιλικού ζεύγους (Παύλου και Φρειδερίκης) στην Τουρκία. Η θετική αυτή διάθεση εκφράστηκε επίσης μέσω της αναζωογόνησης των αθλητικών σχέσεων των δύο χωρών, παρά τα ποδοσφαιρικά επεισόδια του παρελθόντος. Ιδιαίτερη έμφαση

δόθηκε και στον πολιτισμό, με τις τρίμηνες παραστάσεις του θιάσου των αδελφών Καλουτά στο μεγάλο κέντρο Gar Gazinosu της Άγκυρας, όπου παρουσίαζαν αποκλειστικά ελληνικό πρόγραμμα. Οι παραστάσεις σημείωσαν μεγάλη επιτυχία, προσελκύνοντας κυρίως Τούρκους θεατές, που συμμετείχαν με ενθουσιασμό» (Πετρίδου, 2018, σελ. 110-111).

Ένα άλλο παράδειγμα της ελληνοτουρκικής προσέγγισης είναι το εξής: Στις 28 Φεβρουαρίου 1953 υπογράφηκε σύμφωνο φιλίας και συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας, Γιουγκοσλαβίας και Τουρκίας στην Άγκυρα, από τους υπουργούς Εξωτερικών της Ελλάδας Στέφανο Στεφανόπουλο, της Γιουγκοσλαβίας Κότσα Πόποβιτς και της Τουρκίας Φουάντ Κιοπρουλού. Στις 9 Αυγούστου 1954 υπογράφηκε στο Μλεντ της Σλοβενίας η τελική συνθήκη συμμαχίας, πολιτικής συνεργασίας και αμοιβαίας βοήθειας μεταξύ Ελλάδας, Τουρκίας και Γιουγκοσλαβίας. Η συνθήκη προσέλαβε αποκλειστικά αμυντικό και ενδοβαλκανικό χαρακτήρα. «Η συνθήκη θα είχε ισχύ, αν η Ελλάδα ή η Γιουγκοσλαβία ή η Τουρκία απέβαινε θύμα επίθεσης, αλλά, αν ένα άλλο μέλος του NATO δεχόταν επίθεση, η Γιουγκοσλαβία δεν δεσμευόταν να σπεύσει προς βοήθεια. Ήταν εμφανής η πρόθεση της Γιουγκοσλαβίας να μην εμπλακεί στους μηχανισμούς του NATO, να μη τεθεί δηλαδή ο γιουγκοσλαβικός στρατός υπό αμερικανική διοίκηση» (Αλεξανδρός, 1988, σελ. 166-168).

Μια φιλόδοξη πρωτοβουλία στα μέσα Ιουνίου του 1953, για τη διεύρυνση των μορφωτικών και πολιτιστικών σχέσεων μεταξύ των δύο λαών, αποτέλεσε η προσπάθεια καθιέρωσης του θεσμού του Ελληνοτουρκικού Ινστιτούτου, που στόχευε στην εκλαΐκευση και την αλληλοκατανόηση και συνεργασία των δύο λαών. Ο Γενικός Γραμματέας της Ελληνοτουρκικής Ένωσης Δημήτριος Αβραμίδης, αφού επέτρεψε τη διαδικασία για την οργάνωση ενός πρώτου «πυρήνα» στελεχών του Ελληνοτουρκικού Ινστιτούτου, στην ελληνική πρωτεύουσα, μετέβη στην Κωνσταντινούπολη και συνέβαλε στην εκεί εγκατάσταση αντίστοιχου οργανισμού, με επικεφαλής τον φιλέλληνα πρύτανη του Πανεπιστημίου της Κωνσταντινούπολης, κ. Gemal. Μεταξύ των εργασιών που επρόκειτο να αναλάβει το Ελληνοτουρκικό Ινστιτούτο θα ήταν η επιδίωξη ανταλλαγής πληροφοριών και ενημέρωσης για τα τεκταινόμενα στις δύο χώρες, όπως και η ίδρυση ειδικού μορφωτικού κινηματογράφου (Εμπρός, 12.6.1953). Τελικά, η διαδικασία συγκρότησης του υπό εξέταση Ινστιτούτου αποδείχθηκε ιδιαίτερα χρονοβόρος υπόθεση. Στις αρχές Αυγούστου του 1954, έλαβε χώρα η πρώτη ιδρυτική πράξη του τουρκικού σκέλους, του Τουρκοελληνικού Ινστιτούτου. Η πρώτη εκδήλωση του Ινστιτούτου είχε κανονιστεί για τον προσεχή Σεπτέμβριο, με τη διεξαγωγή προσυνεδρίου, κατά το οποίο θα συζητιόταν ένα ευρύ πρόγραμμα εκλαΐκευσης της τουρκοελληνικής συνεργασίας και

της διεθνούς προβολής της. Επίσης, δημιουργήθηκαν οι βάσεις για τη δημιουργία εθνικών τουρκικών επιτροπών οι οποίες, από κοινού με τις αντίστοιχες ελληνικές, θα επιδίωκαν τη διεθνή προβολή της συνεργασίας αυτής, ιδιαίτερα σε Αμερική και Ευρώπη. Η όλη προσπάθεια εκλαΐκευσης της τουρκοελληνικής συνεργασίας απέβλεπε στη σύσφιγξη των σχέσεων μεταξύ των λαών που αποτελούσαν μέλη του Βορειοατλαντικού Συμφώνου. Ο κ. Αβραμίδης, με την ιδιότητα του Γενικού Γραμματέα του Ελληνοαμερικανικού και Ελληνοτουρκικού Ινστιτούτου, όπως και της Βαλκανικής Αντιπροσωπείας, του Κογκρέσου των Ευρωπαϊκών Οργανώσεων, μετέβη στην Τουρκία, για να εξασφαλίσει τη συναίνεση των εκεί δραστηριοποιούμενων φορέων, στην ίδρυση και τη λειτουργία των παραπάνω οργανισμών. Οι σχετικές διαπραγματεύσεις, πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια δύο συσκέψεων, τις πρώτες ημέρες του Αυγούστου του 1954 (Εμπρός, 8.8.1954).

Από το 1950 κι ύστερα, η πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων καθορίστηκε σε μεγάλο βαθμό από τις εξελίξεις στο ζήτημα της Κύπρου. Προς το τέλος του 1954, η ελληνοτουρκική διένεξη αναζωπυρώθηκε, εξαιτίας της Κύπρου, και οι εγγενείς αδυναμίες της ελληνοτουρκικής φιλίας ήρθαν στην επιφάνεια. Την άνοιξη του 1955 ξεκίνησε ο αγώνας των Κυπρίων για την απαλλαγή από το αποικιοκρατικό καθεστώς και την ένωση της νήσου με την Ελλάδα. Ο αγώνας αυτός των Ελλήνων στην Κύπρο δημιούργησε εξαιρετικά αρνητικό κλίμα στο εσωτερικό της Τουρκίας εις βάρος της Ελλάδας. Τον Αύγουστο του 1955 διοργανώθηκε Τριμελής Διάσκεψη για το Κυπριακό στο Λονδίνο, όπου ουσιαστικά νομιμοποιήθηκε η επίσημη εμπλοκή της Τουρκίας στην επίλυση του θέματος της Κύπρου, αν και μέχρι τότε κρατούσε χλιαρή στάση. Η τουρκική κυβέρνηση του Menderes για να ενισχύσει τις διαπραγματεύσεις της στο κυπριακό ζήτημα οργάνωσε συλλαλητήρια, τα οποία εξελίχθηκαν σε βιαιοπραγίες και καταστροφές εναντίον του ελληνικού στοιχείου της Σμύρνης και της Κωνσταντινούπολης, τα γνωστά Σεπτεμβριανά.

Οι αθλητικές σχέσεις μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας κατά την περίοδο 1945-1955 αντικατοπτρίζουν ένα πολύπλοκο και ενδιαφέρον ιστορικό παρασκήνιο. Αυτή η περίοδος, που εκτείνεται μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, χαρακτηρίζεται από τις προσπάθειες των δύο χωρών να αντιμετωπίσουν τις πολυάριθμες προκλήσεις που είχαν προκύψει από την περίοδο του πολέμου, και να διαμορφώσουν τις σχέσεις τους σε πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένου και του αθλητισμού.

4. Ελληνοτουρκικοί αθλητικοί αγώνες στην Ελλάδα την περίοδο 1945-1955

Κατά τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου 1945-1955, τουρκικές ομάδες επισκέφτηκαν την Αθήνα, τη Θεσ/νίκη, τη Ρόδο και την Αλεξανδρούπολη, όπου συμμετείχαν σε αγώνες ποδοσφαίρου, μπάσκετ, τένις, αγώνες κλασικού αθλητισμού, αγώνες οπλομαχίας, κολυμβητικούς αγώνες και παλαιστικούς αγώνες.

Πιο συγκεκριμένα, τέσσερις φιλικοί αγώνες καλαθοσφαίρισης διοργανώθηκαν στην Αθήνα το Νοέμβριο του 1946 μεταξύ μεικτής ομάδας από την Κων/πολη (Istabil), η οποία αντιμετώπισε ξεχωριστά τις μεικτές ομάδες από Πειραιά και Αθήνα. Στον πρώτο αγώνα με αντιπάλους την μεικτή Πειραιά και τη μεικτή Κων/πολης τελικοί νικητές με σκορ 26-38 ήταν οι φιλοξενούμενοι (Εμπρός, 5.11.1946). Ο δεύτερος αγώνας της φιλοξενούμενης ομάδας μεικτής Κων/πολης ήταν με αντίπαλο την ομάδα της μεικτής Αθηνών. Ο αγώνας έγινε στο γήπεδο του Πανελληνίου, όπου τον παρακολούθησαν περισσότεροι από 3000 θεατές. Στον αγώνα αυτό παρευρίσκονταν ο Τούρκος πρεσβευτής και ο υπουργός Παιδείας κ. Δεσποτόπουλος. Η παρουσία του Έλληνα υπουργού Παιδείας και του Τούρκου πρεσβευτή αποτυπώνει και την πρόθεση της Τουρκίας και της Ελλάδας να προσδώσουν πολιτικό χαρακτήρα στις αναμετρήσεις αυτές. Το τελικό αποτέλεσμα ήταν 34-30 υπέρ της ομάδας από την Κων/πολη (Εμπρός, 7.11.1946). Στο τρίτο κατά σειρά παιχνίδι μπάσκετ των δύο αντιπάλων νικήτρια αναδείχθηκε η μεικτή ομάδα από την Κων/πολη με αποτέλεσμα 27-21 υπέρ τους (Εμπρός, 10.11.1946). Το τελευταίο (τέταρτο) παιχνίδι μπάσκετ μεταξύ της μεικτής Αθηνών και της μεικτής Κων/πολης ήταν νικηφόρο για την ελληνική ομάδα (46-30 τελικό αποτέλεσμα). Μετά το τέλος του αγώνα μπάσκετ, ο ΣΕΓΑΣ παρέθεσε δεξίωση προς τιμή της φιλοξενούμενης ομάδας (Εμπρός, 12.11.1946).

Στην Αθήνα, στις αρχές φθινοπώρου του 1947, είχαν διοργανωθεί κολυμβητικοί αγώνες και αγώνες πόλο μεταξύ Ελλήνων επίλεκτων αθλητών και αντίστοιχα Τούρκων. Μετά από πρόσκληση που είχαν κάνει οι Έλληνες εκπρόσωποι της κολύμβησης προς τους αντίστοιχους εκπροσώπους της τουρκικής πλευράς, διοργανώθηκε διήμερη συνάντηση αθλητών κολύμβησης και πόλο. Οι αγώνες έγιναν στο Ολυμπιακό κολυμβητήριο της Αθήνας. Μετά το τέλος της πρώτης ημέρας η βαθμολογία για τα τεχνικά αγωνίσματα ήταν: Έλληνες αθλητές 16 βαθμοί, Τούρκοι αθλητές 22 βαθμοί. Στον πρώτο αγώνα πόλο που διοργανώθηκε στο τέλος του αγωνιστικού προγράμματος κολύμβησης, το αποτέλεσμα ήταν 6-3 με νικήτρια ομάδα την ελληνική (Εμπρός, 19.9.1947). Κατά τη διάρκεια της δεύτερης και τελευταίας μέρας των αγώνων οι Έλληνες αθλητές έκαναν σπουδαίες προσπάθειες

αλλά δεν κατόρθωσαν να ξεπεράσουν τους αντίπαλους Τούρκους αθλητές. Έτσι η τελική βαθμολογία ήταν: Έλληνες αθλητές 32 βαθμοί, Τούρκοι αθλητές 55 βαθμοί. Στον δεύτερο αγώνα πόλο που διεξήχθη, νικήτρια ήταν η ομάδα από την Τουρκία με 4-2. Στους κολυμβητικούς αγώνες της Αθήνας, παρευρέθηκαν οι υπουργοί Κων/νος Σακελλαρίου (Εσωτερικών) και Αλέξανδρος Μπαλτατζής (Γεωργίας), οι οποίοι έκαναν τις απονομές στους νικητές των αγωνισμάτων και με δηλώσεις τους αναφέρθηκαν στη δύναμη του αθλητισμού να φέρει κοντά τους δύο λαούς. Από τουρκικής πλευράς τους αγώνες παρακολούθησαν γραμματείς της πρεσβείας και ο Τούρκος στρατιωτικός ακόλουθος (Ελευθερία, 20.9.1947).

Οι ελληνοτουρκικοί φιλικοί αγώνες μπάσκετ συνεχίστηκαν και το 1947. Έτσι τον Μάρτιο του 1947 στην Αθήνα είχαμε τα παρακάτω αποτελέσματα: μεικτή ομάδα Αθηνών – μεικτή ομάδα Κων/πολης 38-41 & σε δεύτερο παιχνίδι (μετά από 3 μέρες) μεταξύ των ίδιων ομάδων νικήτρια ήταν η τουρκική ομάδα με 31-45 (Ελευθερία, 25.3.1947). Τον Μάιο του 1947 στην Αθήνα διοργανώθηκαν, επίσης, ελληνοτουρκικοί αγώνες τένις από τον ΑΟ Αθηνών. Την πρώτη μέρα των αγώνων, στον τελικό του διπλού ανδρών, οι Έλληνες αθλητές Στάλιος – Νικολαΐδης νίκησαν τους Τούρκους Γκιουρέλ – Κιζίλ με σκορ 2-0 σετ. Στους άλλους δύο τελικούς της πρώτης μέρας (διπλό γυναικών και διπλό μεικτής), οι Έλληνες/-ίδες αθλητές/-τριες ηττήθηκαν από τους Τούρκους αντιπάλους αντίστοιχα με 2-0 σετ (Εμπρός, 9.5.1947). Τη δεύτερη μέρα των ελληνοτουρκικών αγώνων τένις, στους απλούς αγώνες ανδρών και γυναικών, οι Έλληνες και Ελληνίδες πρωταθλητές/-τριες ηττήθηκαν από τους αντιπάλους τους με 2-0 σετ (απλό γυναικών) και 2-0 σετ (απλό ανδρών) (Εμπρός, 10.5.1947).

Στο Παναθηναϊκό στάδιο στις αρχές Οκτωβρίου του 1947 διοργανώθηκαν οι πρώτοι αγώνες στίβου Ανατολικής Μεσογείου, μεταξύ των εθνικών ομάδων κρατών που βρίσκονται γύρω από τη Μεσόγειο θάλασσα (Ελλάδα, Τουρκία, Αίγυπτος, Λίβανος και Συρία). Αυτοί οι αγώνες διεξήχθησαν αμέσως μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, μια περίοδο κατά την οποία οι αθλητικές δραστηριότητες ξανάρχισαν να λαμβάνουν χώρα σε διεθνές επίπεδο, προωθώντας τη συνεργασία και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών της περιοχής (Xydopoulos, 2010, 87). Οι αγώνες αυτοί πιθανότατα περιλάμβαναν παραδοσιακά αγωνίσματα στίβου, όπως δρόμους, άλματα και ρίψεις. Συμμετείχαν οι καλύτεροι αθλητές από τις χώρες τους, με πολύ καλά ρεκόρ και αυτό έκανε αμφίροπο το τελικό αποτέλεσμα των αγώνων (Ελευθερία, 7.10.1947). Δεκάδες χιλιάδες ήταν οι θεατές που παρακολούθησαν τους αγώνες μέχρι το τελευταίο αγώνισμα, λόγω βαθμολογικού ενδιαφέροντος. Η εθνική ομάδα της Τουρκίας αναδείχθηκε νικήτρια των αγώνων, κερδίζοντας την ελληνική

με μόλις 4 βαθμούς διαφορά (197-193) (*Εμπρός*, 3.10.1947). Η διοργάνωση αυτή αποτέλεσε έναν σημαντικό αθλητικό θεσμό για την προώθηση της συνεργασίας και της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών της Ανατολικής Μεσογείου, λίγα χρόνια μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι αγώνες στίβου Ανατολικής Μεσογείου του 1947 ήταν μια αθλητική διοργάνωση παρόμοιας φύσης με τους Βαλκανικούς αγώνες στίβου, αλλά επικεντρώνονταν σε χώρες της Ανατολικής Μεσογείου (Αίγυπτος, Τουρκία, Λίβανος και Συρία). Ενώ οι Βαλκανικοί αγώνες (οι οποίοι ξεκίνησαν το 1929) περιλάμβαναν αποκλειστικά χώρες της Βαλκανικής Χερσονήσου (Ελλάδα, Βουλγαρία, Ρουμανία, Γιουγκοσλαβία κ.λπ.) (Kiousis, 2019, σελ. 56). Οι αγώνες Ανατολικής Μεσογείου είχαν ως στόχο τη συμμετοχή χωρών εκτός Βαλκανίων, όπως η Αίγυπτος, ο Λίβανος και η Συρία, οι οποίες δεν ανήκαν γεωγραφικά στην περιοχή των Βαλκανίων. Όπως οι Βαλκανικοί αγώνες, έτσι και οι αγώνες Ανατολικής Μεσογείου λειτούργησαν συμβολικά για την προώθηση της φιλίας και της συνεργασίας μεταξύ των χωρών (Zacharopoulos, 2015, σελ. 241). Οι αγώνες Ανατολικής Μεσογείου προσπάθησαν να προωθήσουν αθλητικούς και πολιτικούς δεσμούς σε μια ευρύτερη γεωγραφική περιοχή, που περιλάμβανε τόσο βαλκανικές όσο και μεσογειακές χώρες (Petrou, 2008, 463). Συνολικά, οι αγώνες στίβου Ανατολικής Μεσογείου του 1947 αποτέλεσαν μια επέκταση του αθλητικού πνεύματος της περιοχής, με έμφαση στη δημιουργία δεσμών συνεργασίας μεταξύ χωρών της Ανατολικής Μεσογείου, ενώ οι Βαλκανικοί αγώνες ήταν περισσότερο περιορισμένοι γεωγραφικά.

Τον Φεβρουάριο του 1948 στον Παρνασσό της Αθήνας διοργανώθηκαν αγώνες οπλομαχίας μεταξύ των ομάδων του Πανελληνίου Γυμναστικού Συλλόγου και του τουρκικού συλλόγου «Νταγκζιλίκ Κλούμπ» της Κων/πολης (*Εμπρός*, 15.2.1948). Το πρώτο μέρος των αγώνων περιελάμβανε 9 συναντήσεις ξίφους ασκήσεων όπου οι Έλληνες αθλητές πέτυχαν 6 νίκες έναντι των τούρκων που πέτυχαν 3 (*Ηχώ*, 16.2.1948). Στο δεύτερο μέρος των αγώνων έγιναν 3 αγώνες σπάθης όπου οι Έλληνες αθλητές πέτυχαν 2 νίκες έναντι 1 των τούρκων αντιπάλων. Κατά τη δεύτερη και τελευταία μέρα των αγώνων έγιναν ομαδικοί αγώνες σπάθης και ξίφους ασκήσεων. Οι Τούρκοι πρωταθλητές συγκέντρωσαν 7 νίκες έναντι 2 των Ελλήνων. Τους αγώνες σπάθης και ξίφους της Αθήνας είχαν παρακολουθήσει ο πρεσβευτής της Τουρκίας στην Αθήνα και ο υπουργός Μεταφορών Περικλής Ράλλης. Επίσης παρών στους αγώνες ήταν ο Βασιλιάς της Ελλάδος, ο οποίος έκανε τις απονομές μεταλλίων και βραβείων στους νικητές, με δηλώσεις του εκθείασε την προσπάθεια, κάτι που προσέδωσε μεγαλύτερη αίγλη σε αυτές τις αθλητικές συναντήσεις (*Ηχώ*, 19.2.1948).

Στη Θεσσαλονίκη, στο γήπεδο του ΠΑΟΚ, στις αρχές Σεπτεμβρίου του

1948 έγιναν παλαιστικοί αγώνες μεταξύ των Ελλήνων αθλητών Βασιλειάδη και Καρπόζηλου έναντι των Τούρκων φιλοξενουμένων αθλητών Καρά Μεμέτ και Ασλάν. Στον πρώτο αγώνα μεταξύ του Βασιλειάδη και Καρά Μεμέτ νικητής ήταν ο Έλληνας πρωταθλητής. Στον άλλο αγώνα μεταξύ του Καρπόζηλου και του Ασλάν νικητής ήταν ο Τούρκος πρωταθλητής στον πέμπτο γύρο της συνάντησης. Τους αγώνες παρακολούθησαν περισσότεροι από 12.000 θεατές (Ηχώ, 9.9.1948).

Τον Δεκέμβριο του 1948 σε ποδοσφαιρικό αγώνα που έγινε στην Αθήνα με αντιπάλους τον Πανιώνιο και φιλοξενούμενη ομάδα από την Τουρκία τη Φενέρ Μπαξέ, το αποτέλεσμα ήταν ισόπαλο με σκορ 1-1. Τον αγώνα παρακολούθησαν 7.000 θεατές περίπου (Εμπρός, 9.12.1948). Φιλικός ποδοσφαιρικός αγώνας διεξήχθη στην Αθήνα στο τέλος Μαρτίου του 1949 μεταξύ των ομάδων της ΑΕΚ και της Γκιόζτεπε από τη Σμύρνη της Τουρκίας (τρίτη ομάδα στο πρωτάθλημα Σμύρνης). Το αποτέλεσμα ήταν ισόπαλο με σκορ 1-1. Δεν έγιναν σπουδαίες φάσεις στον παραπάνω αγώνα από τους αθλητές και των δύο ομάδων (Ηχώ, 31.3.1949). Η ίδια τουρκική ομάδα συμμετείχε σε φιλικό ποδοσφαιρικό αγώνα που διοργανώθηκε από τον Ολυμπιακό. Νικήτρια ομάδα της συνάντησης ήταν η Γκιόζτεπε όπου πέτυχε δύο γκολ, ένα σε κάθε ημίχρονο (Εμπρός, 31.3.1949). Στους 25ους Πανιώνιους αγώνες στίβου (Λινάρδος, 2010, σελ. 199) που έγιναν στην Αθήνα (Παναθηναϊκό Στάδιο) τον Μάιο του 1949, συμμετείχαν από ελληνικής πλευράς αθλητές από τις ομάδες: Πανιώνιος, ΑΕ Παγκρατίου, Παναθηναϊκός, Εθνικός Γ.Σ., Πανελλήνιος Γ.Σ., Α.Ο. Παλαιό Φάληρο, ΑΕ Εμποροϋπαλλήλων, ΑΟ Ψυχικού, Πειραϊκός Σύνδεσμος, Εθνικός Αλεξανδρουπόλης, Παναχαϊκή, Γ.Σ. Αλμυρού, Καβάλα, Β.Α.Ο., ΑΕ Ελλήνων Καΐρου, Κύπριοι, Αιγυπτιώτες. Από τουρκικής πλευράς συμμετείχαν επίλεκτοι Τούρκοι αθλητές από συλλόγους της Κων/πόλης (Istambul), Σμύρνης και Άγκυρας. Τους αγώνες παρακολούθησαν πάνω από 20000 θεατές. Το επίπεδο των αθλητών ήταν ιδιαίτερα υψηλό με αποτέλεσμα να γίνονται αναμετρήσεις μέχρι το τελευταίο δευτερόλεπτο ή την τελευταία προσπάθεια. Συνολικά οι Τούρκοι αθλητές πέτυχαν 9 πρώτες νίκες και, αντίστοιχα, οι Έλληνες 8 πρώτες νίκες (Εμπρός, 10.5.1949). Στη συνολική βαθμολογία νικήτρια ήταν η ομάδα του Εθνικού με 98 βαθμούς (Ηχώ, 9.5.1949). Η συμμετοχή Τούρκων αθλητών σε Πανιώνιους αγώνες, οι οποίοι πρωτοξεκίνησαν στη Σμύρνη της Μ. Ασίας το 1896, δείχνει και την προσπάθεια των δύο πλευρών να αφήσουν πίσω τους τις πληγές που προξένησε η Μικρασιατική Εκστρατεία του ελληνικού στρατού και η καταστροφή της Σμύρνης από το στρατό του Κεμάλ.

Στα τέλη Αυγούστου του 1950 διοργανώθηκαν αγώνες ελευθέρως πάλης από την επιτροπή ελευθέρως πάλης της Ελλάδας στο στάδιο Καραϊσκάκη. Περισσότεροι

από 5.000 ήταν οι θεατές των αγώνων (*Εμπρός*, 22.8.1950). Τα αποτελέσματα των αγώνων ήταν: Ασλάν (Τουρκία) νικητής στα σημεία, Βασιλειάδης (Ελλάδα) νικητής στα σημεία, Καρποζήλος (Ελλάδα) νικητής με πτώση στο 17ο λεπτό του αγώνα (*Ηχώ*, 21.8.1950).

Στο Παναθηναϊκό στάδιο τον Απρίλιο του 1951 διοργανώθηκαν διήμεροι αγώνες στίβου από την επιτροπή κλασικού αθλητισμού της Ελλάδας, με καλεσμένους αθλητές από την Τουρκία. Οι επιδόσεις και οι αναμετρήσεις μεταξύ των αθλητών ήταν πολλές και μέχρι την τελευταία στιγμή δεν μπορούσε κανένας να ξέρει τον νικητή. Οι επιδόσεις των αθλητών ήταν ιδιαίτερα ικανοποιητικές και πολλές φορές οι θεατές ξεσπούσαν σε παρατεταμένα χειροκροτήματα για τους νικητές του κάθε αγωνίσματος, ανεξαρτήτως εθνικότητας (*Ελευθερία*, 24.4.1951). Στον τελικό του αγωνίσματος των 400 μ. νικητής ήταν ο Έλληνας Μαυροειδής (*Ηχώ*, 23.4.1951). Στο άλμα τριπλούν πρώτος νικητής ήταν ο Τούρκος Σαριάπλ, ο οποίος ήταν Ολυμπιονίκης. Τελικοί νικητές ήταν οι Έλληνες αθλητές με συνολικά δέκα πρώτες νίκες έναντι επτά των Τούρκων αθλητών. Περισσότεροι από 25.000 ήταν οι θεατές που παρακολούθησαν τους αγώνες. (*Ελευθερία*, 25.4.1951).

Τον Ιούλιο του 1951 διοργανώθηκαν στο Παναθηναϊκό στάδιο ελληνοτουρκικοί αγώνες στίβου με φιλοξενούμενους Τούρκους αθλητές από την Κων/πολη (δύο ημέρες) (*Ηχώ*, 26.7.1951). Οι Έλληνες αθλητές πέτυχαν την πρώτη μέρα των αγώνων 5 νίκες έναντι τριών των Τούρκων αθλητών (*Εμπρός*, 26.7.1951). Συνολικά οι Έλληνες αθλητές είχαν πετύχει 9 νίκες έναντι 7 νικών που πέτυχαν οι Τούρκοι πρωταθλητές. Οι θεατές ήταν περισσότεροι από 20.000, οι οποίοι δημιούργησαν μια ζεστή ατμόσφαιρα με τα χειροκροτήματά τους για κάθε προσπάθεια όλων των συμμετεχόντων αθλητών (*Ηχώ*, 27.7.1951).

Στο στάδιο της Αλεξανδρούπολης στα τέλη Αυγούστου του 1951 διεξήχθησαν ελληνοτουρκικοί αγώνες στίβου, σε ανταπόδοση της φιλοξενίας της ομογενειακής ομάδας του Πέρα Κλούμπ της Κων/πολης. Στην τελική βαθμολογία πρώτη ήταν η ομάδα του Εθνικού Αλεξανδρούπολης με 91 βαθμούς και δεύτερη ήταν η φιλοξενούμενη ομάδα του Πέρα Κλούμπ με 78 βαθμούς (*Ηχώ*, 27.8.1951).

Στη Θεσ/νίκη με οικοδεσπότη τον ΑΡΗ, στα τέλη Σεπτεμβρίου του 1951, έγινε φιλικός ελληνοτουρκικός αγώνας ποδοσφαίρου με φιλοξενούμενη ομάδα τη Γαλατά Σαράι. Οι φιλοξενούμενοι στις αρχές του δεύτερου ημιχρόνου πέτυχαν ένα γκολ και το παιχνίδι τελείωσε με αυτό το αποτέλεσμα (*Ελευθερία*, 25.9.1951).

Στα τέλη Δεκεμβρίου του 1951 στην Αθήνα διεξήχθη φιλικός ποδοσφαιρικός αγώνας με αντιπάλους τη στρατιωτική ομάδα της Ελλάδας με την αντίστοιχη της Τουρκίας. Η ελληνική ομάδα διατήρησε την υπεροχή σε όλες τις γραμμές της κι έτσι

κατόρθωσε να πετύχει δυο γκολ. Αυτό ήταν το τελικό αποτέλεσμα του αγώνα. Μετά τον αγώνα παρατέθηκε γεύμα προς τιμή των φιλοξενουμένων (Εμπρός, 26.12.1951). Η διοργάνωση ελληνοτουρκικού ποδοσφαιρικού αγώνα στρατιωτικών ομάδων θα μπορούσε να εκληφθεί ως μια προσπάθεια προσέγγισης των δύο στρατών, οι οποίοι συνυπάρχουν στο πεδίο των μαχών της Κορέας και λίγο αργότερα (1952) θα συνεργαζόταν στο πλαίσιο του NATO.

Σε φιλικό παιχνίδι ποδοσφαίρου που έγινε στη Θεσ/νίκη τον Ιούνιο του 1952, ο ΠΑΟΚ φιλοξένησε την τουρκική Μπευκόζ. Νικήτρια ήταν η ελληνική ομάδα με σκορ 5-2 (Ηχώ, 11.6.1952). Σε δεύτερο φιλικό παιχνίδι στη Θεσ/νίκη, στα πλαίσια της φιλοξενίας της τουρκικής Μπευκόζ, ο Ηρακλής ήταν νικητής με σκορ 2-0 (Ηχώ, 12.6.1952). Στα τέλη Σεπτεμβρίου του 1952 σε ελληνοτουρκικό τουρνουά ποδοσφαίρου που έγινε στο γήπεδο του Παναθηναϊκού, η ομάδα του Αιγάλεω κέρδισε την τουρκική ομάδα Ούλκυ Σπορ με σκορ 2-0, ενώ τη δεύτερη μέρα η ομάδα της Δάφνης έχασε από την τουρκική ομάδα με σκορ 2-1 (Αθλητική Φωνή, 23.9.1952).

Τον Οκτώβριο του 1952 μπροστά σε περισσότερους από 5.000 φιλάθλους στο γήπεδο του Αιγάλεω, στους διεθνείς ελληνοτουρκικούς παλαιστικούς αγώνες, ο Χάρης Καρπόζηλος νίκησε τον Αλή Μεχμέτ. Ο αγώνας ήταν θεαματικός και ενδιαφέρον. Μετά τη λήξη του βου γύρου ο Έλληνας πρωταθλητής αναδείχθηκε νικητής με διαφορά δεκαέξι σημείων (Αθλητική Φωνή, 14.10.1952). Στο στάδιο της Ρόδου στα τέλη Μαΐου του 1953 διεξήχθησαν φιλικοί ελληνοτουρκικοί αγώνες ποδοσφαίρου μεταξύ της πρωταθλήτριας Σμύρνης AKIN ΣΠΟΡ και του τοπικού Διαγόρα. Στον πρώτο αγώνα νικήτρια ήταν η ελληνική ομάδα με σκορ 2-1. Στον επαναληπτικό αγώνα οι δυο ομάδες αναδείχθηκαν ισόπαλες με σκορ 1-1 (Ηχώ, 29.5.1953).

Τον Σεπτέμβριο του 1953 σε ανταποδοτικούς αγώνες στίβου στην Αλεξανδρούπολη, ο τοπικός Εθνικός φιλοξένησε μεικτή ομάδα Τούρκων πρωταθλητών από την Κων/πολη. Η κατάταξη και βαθμολογία της πρώτης μέρας ήταν: 1ος Εθνικός, 47 βαθμοί, 2η μεικτή Κων/πολης, 39 βαθμοί (Αθλητική Φωνή, 21.9.1953). Η τελική βαθμολογία και κατάταξη μετά τη δεύτερη μέρα των αγώνων ήταν: 1η μεικτή Κων/πολης, 86 βαθμοί, 2ος Εθνικός, 85 βαθμοί (Ηχώ, 23.9.1953).

Στους αθλητικούς αγώνες μεταξύ των δύο χωρών Ελλάδας και Τουρκίας, βλέπουμε συχνά την παρουσία πολιτικών, διπλωματών, αθλητικών παραγόντων και μέλη της βασιλικής οικογένειας, οι οποίοι έκαναν απονομές κι έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία μιας ατμόσφαιρας φιλίας και συνεργασίας.

Οι αθλητικοί αγώνες μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας ήταν μέρος ενός ευρύτερου

πλαisiού πολιτιστικής διπλωματίας, που στόχευε στη βελτίωση των σχέσεων και στην καλλιέργεια αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των δύο χωρών. Η συμμετοχή των επίσημων προσώπων και οι απονομές που πραγματοποιούσαν υπογράμμιζαν τη βαρύτητα αυτών των αγώνων σε πολιτικό και διπλωματικό επίπεδο.

5. Ελληνοτουρκικοί αθλητικοί αγώνες στην Τουρκία την περίοδο 1945-1955

Στη μεταπολεμική περίοδο 1945-1955, είχαμε μια αύξηση του αριθμού των αθλητικών συναντήσεων πριν και μετά από την υπογραφή του Συμφώνου φιλίας, μεταξύ ομάδων από την Ελλάδα που μετέβησαν στη γειτονική Τουρκία και μάλιστα σε πόλεις όπως η Κων/πολη, η Άγκυρα και η Σμύρνη. Διοργανώθηκαν αγώνες μπάσκετ, ποδοσφαίρου, κλασικού αθλητισμού, πυγμαχικοί, σκοπευτικοί και παλαιστικοί. Στους αγώνες αυτούς δημιουργήθηκε ένα αίσθημα ευθύνης και εμπιστοσύνης μεταξύ όλων των συμμετεχόντων αθλητών – ομάδων με αποτέλεσμα την εγκαθίδρυση ισχυρών δεσμών μεταξύ των δυο γειτονικών λαών.

Η πρώτη επίσκεψη ελληνικής ομάδας ποδοσφαίρου στην Κων/πολη ήταν το 1945 του Ολυμπιακού Πειραιώς, ο οποίος αντιμετώπισε το Πέρα και την Μπεσίκτας παρουσία μάλιστα του Τούρκου πρωθυπουργού Σουκρού Σαράτσογλου (Αλμπανίδης, Κασαμπαλής & Παυλογιάννης, 2005, σελ. 46).

Δύο ελληνικές ομάδες Σπόρτιγκ και Ασθήρ από την Αθήνα επισκέφτηκαν αντίστοιχα Κων/πολη και Άγκυρα στα μέσα Ιουλίου του 1946, όπου συμμετείχαν σε φιλικούς αγώνες μπάσκετ. Οι τουρκικές ομάδες (μεικτές) αποτελούνταν από παίκτες των αντίστοιχων πόλεων. Νικήτριες ήταν οι ομάδες των Τούρκων αθλητών και στα δύο παιχνίδια που διοργανώθηκαν (Εμπρός, 12.7.1946). Σε δεύτερο ανταποδοτικό αγώνα μπάσκετ (σε αυτόν που είχε γίνει στην Αθήνα) που έγινε στην Άγκυρα, η εθνική Ελλάδα νίκησε την αντίστοιχη τουρκική με σκορ 30-27. Κολακευτικά σχόλια γράφθηκαν σε τουρκικές εφημερίδες για τους Έλληνες αθλητές των δύο ομάδων μπάσκετ που επισκέφτηκαν την Τουρκία τον Ιούλιο του 1945. Ιδιαίτερα ενδιαφέρον ήταν το δημοσίευμα της τουρκικής εφημερίδας «Τανίν», όπου ο διευθυντής του Τμήματος Αθλοπαιδιών της Γενικής Διευθύνσεως Φυσικής Αγωγής Μπουλέντ Ουλούς, του αρμοδίου υπουργείου της Τουρκίας, άσκησε κριτική για τα παιχνίδια μπάσκετ που διοργανώθηκαν και έπλεξε το εγκώμιο των Ελλήνων αθλητών που συμμετείχαν σ' αυτά. Ο Ουλούς είχε σημαντικό ρόλο στην οργάνωση του αθλητισμού και των αθλητικών δραστηριοτήτων στη χώρα. Παρών στους παραπάνω αγώνες ήταν ο πρωθυπουργός της Τουρκίας Σουκρού Σαράτσογλου (1942-1946), ο οποίος ήταν μια εξέχουσα πολιτική φυσιογνωμία της χώρας του.

Έκανε τις απονομές στους παραπάνω αγώνες μπάσκετ στις νικήτριες ομάδες και αναφέρθηκε στις φιλικές – ειρηνικές σχέσεις που μπορεί να οικοδομηθούν μέσω του αθλητισμού (Ελευθερία, 18.3.1947).

Σε αγώνα μπάσκετ μεταξύ εθνικών ομάδων, που διοργανώθηκε στη Κων/πολη, στο στάδιο Πολυτεχνείου, νικήτρια ήταν η ομάδα της Ελλάδας με σκορ 35-25 (Ελευθερία, 2.4.1947). Στις αρχές του φθινοπώρου του 1947, διοργανώθηκαν στην Κων/πολη ελληνοτουρκικοί πυγμαχικοί αγώνες. Την πρώτη μέρα των αγώνων ο Έλληνας πρωταθλητής Βαρθολομαίος ηττήθηκε από τον Τούρκο αντίπαλό του Γκαρμπίς, και ο Έλληνας Μυλοποταμιτάκης από τον Τούρκο Ταγιάρ στα σημεία. Στον τρίτο αγώνα ο Έλληνας πρωταθλητής Ανδριτσόπουλος νίκησε τον Τούρκο Ενδέρ με ντισκαλιφιέ στον τρίτο γύρο. Κατά τη δεύτερη μέρα των αγώνων, όλοι οι Έλληνες πρωταθλητές ήταν νικητές έναντι των Τούρκων αντιπάλων τους (Εμπρός, 16.9.1947).

Στους ελληνοτουρκικούς σκοπευτικούς αγώνες που έγιναν στην Κων/πολη τον Οκτώβριο του 1947, νικητές ήταν οι Έλληνες πρωταθλητές Βαλάτος (τυφέκιο των 22 σε στάση γονυπετώς) (Εμπρός, 5.10.1947), Χρυσάφης (τυφέκιο των 22 σε στάση όρθιος), Στάθης (πιστόλι ακριβείας), Βήχος (αυτόματο πιστόλι) (Ελευθερία, 7.10.1947).

Τον Φεβρουάριο του 1948, σε παλαιστικούς αγώνες ελληνορωμαϊκής πάλης που διοργανώθηκαν στην Κων/πολη (Istambul) και διεξήχθησαν στο γυμναστήριο του Πολυτεχνείου, νικητές ήταν όλοι οι Τούρκοι αθλητές έναντι των Ελλήνων πρωταθλητών (Εμπρός, 3.2.1948).

Πυγμαχικοί ελληνοτουρκικοί αγώνες διοργανώθηκαν σε εξέδρα που στήθηκε έξω από το δημαρχείο της Κων/πολης τον Σεπτέμβριο του 1948. Στον πρώτο αγώνα νικητής ήταν ο Τούρκος αθλητής Αμπτή με αντίπαλο τον Έλληνα Παπαγεωργίου. Στο δεύτερο αγώνα αγωνίστηκαν πολύ δυναμικά οι πρωταθλητές Παυλίδης από την Ελλάδα και Τζεβδέτ από την Τουρκία, όπου τελικός νικητής ήταν ο Τούρκος πρωταθλητής, στον έκτο γύρο, στα σημεία (Ηχώ, 20.9.1948).

Στις αρχές Δεκεμβρίου του 1948, σε ποδοσφαιρικό αγώνα που διοργανώθηκε στην Κων/πολη (Istambul) με αντιπάλους αντιπροσωπευτικές ομάδες από την Αθήνα και την Κων/πολη, νικήτρια αναδείχθηκε η ελληνική μεικτή ομάδα. Η νίκη αυτή σχολιάστηκε ευμενώς από τουρκικές εφημερίδες, διαπιστώνοντας πρόοδο του ελληνικού ποδοσφαίρου. Ήταν η πρώτη μεταπολεμική νίκη από ελληνική ομάδα μέσα στην Κων/πολη. Σε αυτό τον ποδοσφαιρικό αγώνα παρευρέθηκε ο Γενικός Διοικητής Κων/πολης Φαχρί Οζντεμίρ, ο οποίος στην προσφώνησή του τόνισε ότι ασχέτως αποτελέσματος του παραπάνω αγώνα, νικήτρια ήταν η ελληνοτουρκική

φιλία. Ο Οζντεμίρ υπήρξε ανώτατος στρατιωτικός αξιωματούχος της Τουρκίας και διετέλεσε Γενικός Διοικητής της Κωνσταντινούπολης σε μια περίοδο που χαρακτηριζόταν από ανακατατάξεις και την προσπάθεια ανοικοδόμησης της χώρας μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο (*Εμπρός*, 3.12.1948).

Αγώνες πυγμαχίας διοργανώθηκαν στην Κων/πολη στα μέσα Σεπτεμβρίου του 1950 από την Τουρκική Ομοσπονδία της Πυγμαχίας με καλεσμένους Έλληνες πρωταθλητές του αθλήματος. Κατά την έναρξη των αγώνων, ο πρόεδρος της Τουρκικής Πυγμαχικής Ομοσπονδίας χαιρέτησε στο πρόσωπο των Ελλήνων πυγμάχων το ελληνικό έθνος και εξέφρασε τη χαρά του για τη σύναψη φιλικών αθλητικών δεσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας (*Ηχώ*, 16.9.1950). Στον αγώνα της κατηγορίας ελαφρών βαρών νικητής ήταν ο Τούρκος Χαλήλ. Στην κατηγορία των ημιβαρέων νικητής ήταν ο Τούρκος Ταγιάρ. Ο Έλληνας Τσαλδάρης ήταν νικητής στην κατηγορία βαρέων βαρών (*Εμπρός*, 15.9.1950). Στις αρχές Δεκεμβρίου του 1950, στο παλαί ντε σπορ της Κων/πολης διεξήχθησαν αγώνες πυγμαχίας μεταξύ πρωταθλητών της Κων/πολης και φιλοξενούμενων πρωταθλητών της ομάδας του ΠΑΟ από την Αθήνα (*Ηχώ*, 29.11.1950). Στη συνέχεια της φιλοξενίας, μετά από δύο μέρες πραγματοποιήθηκαν αγώνες πυγμαχίας με συμμετοχή των Ελλήνων φιλοξενούμενων πρωταθλητών και των Τούρκων πρωταθλητών από την Κων/πολη. Τους αγώνες παρακολούθησαν περισσότεροι από 5000 θεατές (*Ηχώ*, 2.12.1950).

Σε ελληνοτουρκικούς αγώνες στίβου που έγιναν στην Κων/πολη τον Ιούλιο του 1951, οι Έλληνες πρωταθλητές στη συνολική βαθμολογία κατετάγησαν δεύτεροι (6 πρώτες νίκες) έναντι των Τούρκων πρωταθλητών που αναδείχθηκαν νικητές της συνάντησης (14 πρώτες νίκες) (*Ελευθερία*, 10.7.1951).

Η ομάδα του Απόλλωνα Αθηνών, ως καλεσμένη από ομάδες της Σμύρνης, μετείχε σε φιλικούς ελληνοτουρκικούς αγώνες ποδοσφαίρου στα τέλη Σεπτεμβρίου του 1951. Στο πρώτο παιχνίδι νίκησε την Γκιόζ Τεπέ με σκορ 6-2. Στο δεύτερο παιχνίδι που είχε γίνει την επόμενη μέρα, ο Απόλλωνας ηττήθηκε από την Αλτάι με σκορ 3-2 (*Εμπρός*, 25.9.1951).

Τον Ιούλιο του 1951, σε διεθνές τουρνουά ποδοσφαίρου που διοργανώθηκε στην Κων/πολη, συμμετείχαν μεικτές ομάδες από την Αθήνα (Ελλάδα), την Κων/πολη (Τουρκία) και το Τελ-Αβίβ (Ισραήλ) (*Εμπρός*, 10.7.1951).

Στην Κων/πολη, στα μέσα Ιουλίου του 1951, φιλοξενήθηκε ο Εθνικός Αλεξ/πολης, από τη Δυτική Θράκη, όπου συμμετείχε σε αγώνες στίβου. Διοργανώτρια των αγώνων ήταν η ομάδα του Πέρα. Σε όλα τα υπόλοιπα αγωνίσματα πρώτευσαν οι πρωταθλητές από τον ομογενειακό σύλλογο Πέρα, εκτός από τα αγωνίσματα των 400 μ.εμπ. και 110 μ.εμπ. που πρώτευσε ο αθλητής από την Αλεξ/πολη Φώτης

Κοσμάς (Ηχώ, 16.7.1951).

Σε ελληνοτουρκική ποδοσφαιρική συνάντηση στα μέσα Μαΐου του 1952 που έγινε στα πλαίσια αγώνων κυπέλλου Ανατολικής Μεσογείου, η ελληνική εθνική ομάδα επιβλήθηκε της αντίστοιχης τουρκικής με σκορ 1-0. Ο αγώνας διεξήχθη στην Κων/πολη μπροστά σε 30000 θεατές, στο στάδιο Μιτάτ Πασά (Εμπρός, 17.5.1952). Στην Κων/πολη στις αρχές Δεκεμβρίου του 1952, στο στάδιο Μιτάτ Πασά, διοργανώθηκε ελληνοτουρκικός φιλικός αγώνας ποδοσφαίρου μεταξύ των ομάδων Μπεσίκτας και Εθνικού Πειραιώς. Νικήτρια ήταν η τουρκική ομάδα με σκορ 2-0. Σε δεύτερο φιλικό αγώνα ο Εθνικός Πειραιώς αντιμετώπισε την Φενέρ Μπαξέ όπου ηττήθηκε με σκορ 2-0. Ο αρχηγός αποστολής της ελληνικής ομάδας κ. Παναγιωτάκος δώρισε πριν από κάθε αγώνα στους ιθύνοντες των τουρκικών ομάδων αναμνηστικά λάβαρα της ομάδας του Εθνικού.

Επίσης στην Κων/πολη, σε ελληνοτουρκικό τουρνουά πιγκ-πογκ συμμετείχε επίλεκτη ομάδα αθλητών του ΠΑΟ. Την ελληνική ομάδα υποδέχτηκε ο διευθυντής της εφημερίδας ΟζΦενέρ Μπαξέ, Τζιχάτ, που ήταν διοργανωτής των αγώνων. Στο τουρνουά πέρα από την φιλοξενούμενη ομάδα του ΠΑΟ συμμετείχαν μεικτές ομάδες από την Κων/πολη, τη Σμύρνη και την Άγκυρα (Ηχώ, 7.12.1952).

Τον Αύγουστο του 1953, στο στάδιο της Φενέρ Μπαξέ στην Κων/πολη (Κατίκιοϊ) διεξήχθησαν διήμεροι ελληνοτουρκικοί αγώνες στίβου μεταξύ ομάδας πρωταθλητών του ΠΑΟ και της Φενέρ Μπαξέ. Νικητής των αγώνων ήταν ο ΠΑΟ (Αθλητική Φωνή, 3.8.1953).

Στην Κων/πολη, τον Αύγουστο του 1953, διεξήχθησαν ελληνοτουρκικοί αγώνες στίβου που διοργανώθηκαν από την Φενέρ Μπαξέ και συμμετείχαν στην μεικτή ομάδα πρωταθλητές από την ομάδα του ΠΕΡΑ ΚΛΟΥΜΠ, με φιλοξενούμενη ομάδα του Εθνικού Αλεξ/πολης. Οι αγώνες είχαν ανταποδοτικό χαρακτήρα στα πλαίσια προηγούμενης φιλοξενίας που έκανε η ομάδα του Εθνικού από την Δυτική Θράκη (Αθλητική Φωνή, 24.8.1953).

Οι αγώνες που διεξάγονταν στην Τουρκία είχαν επίσης τη συμμετοχή υψηλόβαθμων επισήμων που παρακολουθούσαν και έκαναν απονομές. Η παρουσία αυτών των επισήμων στους ελληνοτουρκικούς αθλητικούς αγώνες στην Τουρκία εξυπηρετούσε πολιτικούς και διπλωματικούς στόχους, με στόχο τη σταθεροποίηση των σχέσεων των δύο χωρών σε μια ταραχώδη μεταπολεμική περίοδο.

Στην περιοχή της Δυτικής Θράκης δραστηριοποιήθηκαν αθλητικά μουσουλμανικά σωματεία με συμμετοχή σε τοπικό πρωτάθλημα ποδοσφαίρου αλλά και σε αγώνες με προσκεκλημένες ομάδες από την Ανατολική Θράκη. Πιο συγκεκριμένα, η Ένωση

Τουρκικής Νεολαίας Κομοτηνής, μετά από το έτος ίδρυσής της⁴ συμμετείχε στο τοπικό πρωτάθλημα ομάδων του Νομού Ροδόπης. Αργότερα προσκλήθηκαν και οργανώθηκαν φιλικοί ποδοσφαιρικοί αγώνες με ομάδες που συμμετείχαν σε πρωταθλήματα της Τουρκίας DOCAN-SPOR, Σριγιέρ Κωνσταντινούπολης, Γαλατά Σαράϊ Κωνσταντινούπολης, Καραγκιουμριούκ Κωνσταντινούπολης.⁵

Οι αθλητικές συναντήσεις δεν λειτούργησαν πάντα προς όφελος της προσπάθειας για φιλική προσέγγιση. Το περιστατικό που εκτυλίχθηκε σε ελληνικό έδαφος, με πρωταγωνιστές Τούρκους αθλητές, φαίνεται να εντάσσεται στο πλαίσιο της όξυνσης των σχέσεων μεταξύ των δύο πλευρών. Όλα ξεκίνησαν όταν σε ποδοσφαιρικό αγώνα μεταξύ Ιταλίας και Τουρκίας στο πλαίσιο διοργάνωσης των Μεσογειακών αγώνων (1949), Έλληνες φίλαθλοι υποστήριζαν την ιταλική ομάδα. Σε σημείωμα που απέστειλε το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης στο Υπουργείο Εξωτερικών γίνεται λόγος για απρεπή συμπεριφορά των Τούρκων ποδοσφαιριστών. «Κατά τη διαμονή τους στο τουριστικό ξενοδοχείο Θεοξενεία στην Κηφισιά μέχρι την λήξη των ποδοσφαιρικών αγώνων, όπου έμεναν επίσης οι Ιταλοί ποδοσφαιριστές και οι Αιγύπτιοι, χρησιμοποίησαν τα σεντόνια για να καθαρίσουν τα παπούτσια τους, έσπασαν πολλά φλιτζάνια του καφέ, ποτήρια νερού, ούζου και πέταξαν τα περισσότερα από αυτά από το παράθυρο στον πίσω αυλόγυρο του ξενοδοχείου. Η τουρκική πλευρά οργάνωσε συλλαλητήριο στην Κωνσταντινούπολη όπου διαδηλωτές έφτασαν σε σημείο να περιφέρουν στη μεγάλη οδό του Πέραν γάιδαρο τυλιγμένο με κυανόλευκο ύφασμα που παρέπεμπε στην ελληνική σημαία. Στην Σμύρνη επίσης, περιέφεραν πανό που απεικόνιζε Έλληνες ημίγυμνους μέσα στις αγκαλιές Ιταλών στρατιωτικών και δίπλα Εύζωνες με κέρατα. Έγινε δε και απόπειρα επίθεσης στο Γενικό Προξενείο. Όσο για τον τουρκικό Τύπο, ο τόνος των εφημερίδων δεν ήταν απλώς δυσαρέσκειας αλλά μισελληνικός, με διατύπωση ύβρεων, εδαφικών διεκδικήσεων και με προσβλητικές γελοιογραφίες» (Πετρίδου, 2018, σελ. 59-60).

Οι αθλητικοί αγώνες που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας κατά την περίοδο 1945-1955, ιδιαίτερα σε αθλήματα όπως ο στίβος και το ποδόσφαιρο, αποδείχθηκαν κρίσιμες πλατφόρμες διπλωματικής συνεργασίας. Αυτές οι διοργανώσεις λειτούργησαν σαφώς ως σύμβολα πολιτικής σταθερότητας και ειρηνικής συνύπαρξης. Οι κυβερνήσεις των δύο χωρών αξιοποίησαν αυτές τις εκδηλώσεις για να προωθήσουν τη διπλωματία μέσω του αθλητισμού, αναδεικνύοντας

4 Αρχείο Γραφείου Φυσικής Αγωγής Ν. Ροδόπης. Αρ. Φακ.: Φ2. Αρχαικό Υλικό Εθνικών Σταδίων Κομοτηνής από 1950 ως 1965.

5 Αρχείο Γραφείου Φυσικής Αγωγής Ν. Ροδόπης. Αρ. Φακ.: Φ2. Ντοσιέ: Δ/7, Ένωσις Τουρκικής Νεολαίας Κομοτηνής.

την πολιτική τους σημασία σε περιόδους γεωπολιτικών εντάσεων.

Συμπεράσματα

Οι αθλητικές συναντήσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας κατά τη μεταπολεμική περίοδο χρησιμοποιήθηκαν ως ένα μέσο διπλωματικής προσέγγισης. Αυτό προκύπτει από τη συμμετοχή Ελλήνων και Τούρκων πολιτικών ακόμα και στο ανώτατο επίπεδο (Ελληνας βασιλιάς, πρωθυπουργός της Τουρκίας καθώς και υπουργοί των δύο χωρών) στους αγώνες. Η πρόθεση να χρησιμοποιηθούν οι αγώνες ως μέσο καλλιέργειας φιλικών σχέσεων προκύπτει, επίσης, από τις σχετικές ομιλίες που εκφωνήθηκαν ή τις δηλώσεις που ακολουθούσαν.

Η αθλητική δραστηριότητα που αναπτύχθηκε μεταξύ ελληνικών και τουρκικών συλλόγων και μεμονωμένα αθλητών των δύο χωρών ήταν αξιόλογη για τα δεδομένα της περιοχής. Τόσο οι φιλικοί όσο και οι επίσημοι αγώνες αλλά και τα πρωταθλήματα που διοργανώθηκαν στις γειτονικές χώρες έδωσαν τη δυνατότητα συμμετοχής αθλητών μέσω συλλόγων, μεικτών ή εθνικών ομάδων.

Η πρόθεση μάλιστα των δύο χωρών να χρησιμοποιήσουν τον αθλητισμό ως μέσο ειρηνικής επαναπροσέγγισης και απομάκρυνσης από ιστορικά – πολιτικά γεγονότα που πλήγωσαν τους δύο λαούς προκύπτει από τη συμμετοχή Τούρκων αθλητών σε Πανιώνιους αγώνες ή τις αθλητικές συναντήσεις στρατιωτικών ομάδων. Η εμπλοκή μάλιστα στις ελληνοτουρκικές αθλητικές συναντήσεις αυτής της περιόδου της ελληνικής μειονότητας της Κων/πολης και της τουρκικής στην Ελλάδα δείχνει και τη διάθεση των δύο χωρών, έστω και σε συμβολικό επίπεδο, να μετριάσουν τις αντιπαράθεσες τους για τα μειονοτικά ζητήματα.

Οι δύο χώρες συντασσόμενες με τη Δύση και ιδιαίτερα τις ΗΠΑ κατά την περίοδο 1945-1955 λειτούργησαν κατά παρόμοιο τρόπο στους Βαλκανικούς αγώνες. Έτσι δεν συμμετείχαν στους Βαλκανικούς αγώνες που διοργανώθηκαν από τα φιλοσοβιετικά κράτη το 1946 και 1947, ενώ το 1953 από κοινού και με τη Γιουγκοσλαβία διοργάνωσαν στην Αθήνα Βαλκανικούς αγώνες λίγο πριν υπογραφεί το Βαλκανικό Σύμφωνο Φιλίας μεταξύ των τριών χωρών.

Ο αθλητισμός στην περίπτωση αυτή χρησιμοποιήθηκε ως μέσο άσκησης ήπιας εξωτερικής πολιτικής και περισσότερο λειτούργησε συμβολικά για την προώθηση της φιλίας και της συνεργασίας μεταξύ των δύο λαών.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αθανασοπούλου, Ε. (1999). *Τουρκία Αναζήτηση Ασφάλειας Αμερικανο-βρετανικά Συμφέροντα*. Παπαζήση.
- Αλεξανδρής, Α. (1991). *Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις 1923-1987*. Γνώση.
- Αλεξανδρής, Α. (1988). *Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις 1923-1987*. Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και εξωτερικής πολιτικής ΕΛΙΑΜΕΠ.
- Αλιβιζάτος, Ν. (1986). *Πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922-1974*. Θεμέλιο.
- Αλμπανίδης, Ε., Κασαμπαλής, Α., & Παυλογιάννης, Ο. (2005). Η αθλητική δραστηριότητα των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι το 1955. *Άθληση και Κοινωνία*, 40, 46-56.
- Ηρακλείδης, Α. (2007). *Άσπονδοι γείτονες. Ελλάδα – Τουρκία: Η διένεξη του Αιγαίου*. Σιδέρης.
- Κολόμβας, Ν. (2002). Η συμμετοχή της Ελλάδος στον Πόλεμο της Κορέας. Michael Hickey, *Ο Πόλεμος της Κορέας 1950 – 1953* (μτφρ.: Κωστελάνος Δημήτρης Π.). Γκοβόστης.
- Σεραφείμ, Π. (2017). *Το Οικουμενικό Πατριαρχείο στη δίνη του ψυχρού πολέμου*. Μπαρμπουνάκη.
- Μούτσογλου, Β. (2000). *Η Τουρκία στο μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον και οι ελληνοτουρκικές σχέσεις*. Παπαζήση.
- Πετρίδου, Α. (2018). *Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις από το σχέδιο Μάρσαλ έως την ένταξη των χωρών στο NATO (1947-1952)*. Μ.Δ. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.
- Σαριόγλου, Ε. (2004). *Turkish policy towards Greek education in Istanbul*. ΕΛΙΑ.
- Σβολόπουλος, Κ. (2001). *Η ελληνική εξωτερική πολιτική, 1945 – 1981*, τόμ. β'. Εκδ. Εστία.
- Σβολόπουλος, Κ. (1972). *Το Βαλκανικόν Σύμφωνον και η ελληνική εξωτερική πολιτική 1928-1934*. Εκδ. Εστία.
- Τζουμάκα, Ε. (2005). *Πολιτιστική διπλωματία: Διεθνή δεδομένα και ελληνικές προοπτικές*. Σιδέρης.
- Χατζηβασιλείου, Ε. (2001). *Εισαγωγή στην ιστορία του μεταπολεμικού κόσμου*. Πατάκη.
- Χατζηβασιλείου, Ε. (2009). *Στα σύνορα των κόσμων. Η Ελλάδα και ο Ψυχρός Πόλεμος, 1952 – 1967*. Πατάκη.

Ξενόγλωσση

- Albanidis, E. & Giannakopoulos, A. (2013). The role of sport in Greek Turkish relations during the period 1928-1932. *European Studies in Sports History (ESSH)*, 6, 17-32.
- Cha, V. (2009). A theory of sport and politics. *The International Journal of the History of Sport*, 26(11), 1581-1610. <https://doi.org/10.1080/09523360903132972>
- Happel, D., & Kramer, R. (1984). The Objectives of Sport and international Understanding. *Proceedings of the Congress "Sport and International Understanding"*. Helsinki, 7 - 10.7.82, Ilmirinen, M., Editor,

- (pp. 108-110). Springer-Verlag.
- Heinemann, K. (1990). Sports as an instrument of political integration and conflict solution. In The Seoul Olympiad Anniversary Conference "Toward One World Beyond All Barriers", Poong Nam Publishing Co.
- Kim, I., & Kuehn, D. (2022). The Ministry of National Defence in South Korea: Military dominance despite civilian supremacy?. *Journal of Strategic Studies*, 45(6-7), 865-892. <https://doi.org/10.1080/01402390.2022.2127092>
- Kiouisis, V. (2019). Balkan games and Balkan politics in the interwar period. *Balkan Studies*, 40(2), 45-67.
- Lampas, N. and Filis, C. (2023). NATO's strategic concept: Implications for Greece and Türkiye. *Security and Defence Quarterly*, 44(4), 38-54. <https://doi:10.35467/sdq/174813>
- Leahey T. H. (2003). Herbert A. Simon: Nobel Prize in Economic Sciences, 1978. *The American Psychologist*, 58(9), 753-755. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.58.9.753>
- Petrou, M. (2008). Sport and international Relations in Southeast Europe: The role of the Balkan and Eastern Mediterranean Games. *Journal of Sport History*, 35(3), 456-479.
- Xydopoulos, P. (2010). Athletics in the Post-War Balkans: An International Platform for Cooperation or Rivalry?. *Balkan Historical Review*, 32(2), 78-94.
- Zacharopoulos, N. (2015). Post-war athletic relations in the Eastern Mediterranean: The case of Greece and Turkey. *Journal of Mediterranean Studies*, 24(2), 233-251.

Αρχαιακό υλικό ΓΑΚ Κομοτηνής

- Αρχείο Γραφείου Φυσικής Αγωγής Ν. Ροδόπης. Αρ. Φακ.: Φ2. Αρχαιακό Υλικό Εθνικών Σταδίων Κομοτηνής από 1950 ως 1965. Ντοσιέ: Μητρώον Αθλητικών Σωματείων και Γυμναστηρίων του Νομού Ροδόπης 1954. Ένωση Τουρκικής Νεολαίας Κομοτηνής – Ιδρύθηκε το 1938 και αναγνωρίστηκε με την υπ. Αρ. 83/38 απόφαση του Πρωτοδικείου Ροδόπης.
- Αρχείο Γραφείου Φυσικής Αγωγής Ν. Ροδόπης. Αρ. Φακ.: Φ2. Ντοσιέ: Δ/7, Ένωσις Τουρκικής Νεολαίας Κομοτηνής.

Αρχείο εφημερίδων

- Εφημερίδα *Εμπρός*, έτη: 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954.
- Εφημερίδα *Ελευθερία*, έτη: 1947, 1951.
- Εφημερίδα *Ηχώ*, έτη: 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953.
- Εφημερίδα *Αθλητική Φωνή*, έτη: 1952, 1953.

Sport in the service of politics: Greek Turkish sports competitions in the post-war period (1945-1955)

Anestis Giannakopoulos

Abstract

The aim of this study was to explore whether, and to what extent, sports meetings between Greece and Turkey served as tools for political and diplomatic rapprochement in the post-war era. The sources for the study included articles from political and sports newspapers of the time, as well as related publications in international journals. The period from 1945 to 1955 is characterized as an era of calm and amicable Greek Turkish relations, during which politicians from both countries made efforts to foster mutual understanding and rapprochement. Following World War II, Greek governments under the leadership of Plastiras and Tsaldaris worked to normalize relations with neighboring Turkey. This study specifically examines Greek Turkish sports encounters during the 1945-1955 period. The analysis revealed that, alongside political initiatives, sports were utilized as a form of soft diplomacy and as a unifying element to maintain and strengthen bilateral relations. During this time, reciprocal football, basketball, athletics, swimming, and shooting competitions were organized in major cities of both countries. These events aimed to facilitate rapprochement and create distance from historical and political events that had caused pain to both nations. However, this brief period of harmony in Greek Turkish relations came to an end with the September Pogroms of 1955, a significant event that marked the breakdown of the short-lived era of stability.

Keywords: sports competition, rivalry, culture, communication

